

VIURE AMB
UNA ESTRELLA
Jirí Weil

Traducció:
Jaume Creus
Editorial: Viena
Barcelona, 2017
Pàgines: 268
Preu: 21 euros

Litigi amb la mort

Viena publica 'Viure amb una estrella', de Jirí Weil, que narra la profunda deshumanització que podem patir els homes en mans d'altres homes

Durant l'ocupació nazi, l'escriptor txec Jirí Weil va treballar al Museu Jueu de Praga. Quan li va arribar el torn de ser deportat al camp de concentració de Terezín, va decidir no anar-hi simulant un suïcidi. Aquella nit, va deixar la seva cartera en un pont del Moldava i va desaparèixer. L'home que la

va trobar la va dur a la comissaria, i això, juntament amb una carta de comiat que Weil havia deixat al seu domicili, va fer que fos declarat oficialment mort. Va passar a la clandestinitat i va malviure en pisos abandonats. En acabar la guerra, pesava tot just quaranta-quatre quilos i tenia la salut molt malmesa. Fruit d'aquesta expe-

riència, el 1949 va publicar *Viure amb una estrella*, que és una de les millors obres escrites sobre l'atmosfera angoixant de l'ocupació nazi. L'acaba de publicar Viena Edicions amb una traducció esplèndida de Jaume Creus.

Hi ha grans textos de testimonis jueus als camps nazis, però potser no tants dels moments previs a la deportació, allà on comença el primer estadi de la deshumanització, l'avantsala de l'infern que seran els camps: obligació de portar sempre l'estrella groga visible al pit, prohibició de sortir al vespre, prohibició d'anar als parcs, prohibició de pujar als tramvies, prohibició de tenir animals domèstics, etcètera. Podem pensar en la família d'Anna Frank, i en tota aquella gent anònima que s'amagava i comptava cada segon de vida arrabassat a la barbàrie. A través del protagonista Josef Roubícek, afamat, mort de fred, que parla en primera persona, Weil ens fa travessar els carrers glaçats de Praga, ens fa sentir les botes ferrades dels ocupants, les seves veus cridaneres, i sobretot la por al cos, una por constant per l'omnipresència de la mort.

Josef Roubícek és un home solitari, sense família –només uns oncles que el van criar i que de seguida són deportats–, que malviu en una casa del suburbi, sense

amb els animals domesticats dels circs. Roubícek s'hi rebel·la: "No volia entrar en un circ amb el cap rapat d'un pallaso i deixar que em clavessin coces. Ara tot d'una comprenia moltes coses del circ, estant a l'altra banda de la barrera." Però fins i tot suïcidar-se era difícil, com explica l'amic de Roubícek: hi ha restriccions de gas, el cianur és massa car, cal penjar-se o llançar-se al riu. Però és una mort més digna: "No sortien a les esqueles els que marxaven en els transports; aquests, de fet, ja no tenien ni nom. Morir amb el nom només ho podien fer els que vivien als seus habitatges."

Malgrat que és un text virulent, a la narració hi ha un espai per a l'esperança, aquella esperança que fa possible que un home suporti tantes penalitats, l'esperança en l'amistat, en l'amor, en la família. Narri el que narri, la mirada de l'autor omple tot el text de pietat, una pietat veritable

vers aquells que pateixen en silenci i accepten l'horror, però no pas una pietat ingènua, sinó una pietat ben a prop de la ràbia i del plor. Aquesta pietat vers els seus, el seu barri jueu, els seus companys deportats, els seus familiars, fins i tot pels

Hitler desfilant pels carrers de Praga i, a sota, l'autor Jirí Weil ARXIU

txecs afusellats –com la seva amant, que no era jueva–, fa que sigui una lectura benefactora, una lectura que ensenya coses que no s'obliden fàcilment, com quan descriu, després d'un angoixant qüestionari davant el guàrdia, l'ambient del pati: "Quan el ritual hagué acabat i em vaig trobar de nou al pati, vaig adonar-me que l'infern devia ser un lloc silenciós. Segurament allà els pecadors no es queixaven, perquè això hauria volgut dir que el seu dolor seria insignificant."

Jirí Weil és un autor encara molt desconegut, no ja només a casa nostra sinó arreu. Quan va publicar *Viure amb una estrella* les autoritats txeques comunistes no ho van rebre gaire bé, el van arribar a titllar d'*enemic del poble*. Tot i amb això, va recuperar el seu lloc al Museu Jueu de Praga, on es va dedicar, en els anys posteriors, a recopilar els dibuixos que havien realitzat els nens jueus internats al camp de Terzín.

A partir del 1956, amb l'obertura feta per Khrusxov, va tenir un cert reconeixement. Weil va treballar en la seva obra fins que va morir de leucèmia el 1959. És una bona notícia tenir les seves dues obres més importants en català, perquè Viena Edicions ja havia traduït, de la mà també de Jaume Creus, l'any passat *Mendelssohn és a la teulada*, l'obra pòstuma que es considera el seu testament literari. *

mobles perquè els ha cremat tots a l'estufa. La necessitat de comunicar-se fa que parli amb la seva amant absent i amb el gat abandonat que viu a casa seva. Enveja la llibertat del gat, que no està sotmès a les lleis humanes: "T'explico una novetat. Si em fessis més cas no t'ho hauria de dir, ja ho sabries. M'han donat una estrella, no és gens bonica i té alguna cosa d'especial. A la nit no brilla, només de dia. Cap timoner podria dirigir la nau refiant-s'en, perquè naufragaria. I reposa sobre el cor."

La narració de Weil ens deixa astorats tant pels horrors que explica com per la senzillesa i humilitat amb què els descriu. Aquesta lucidesa de vegades fa pensar en els personatges desolats i clarividents de Samuel Beckett.

Al llarg de tota la narració no trobem el nom *alemany, nazi* o *Praga*, no hi ha banderes, ni models de cotxes o d'armes, ni

noms de carrers, ni dates, perquè la finalitat de l'obra no és tant ser testimoni d'un moment històric com mostrar la profunda deshumanització que podem patir els homes en mans d'altres homes. Hi ha una anàlisi esfereïdora de la condició humana exposada d'una manera clara, en un llenguatge col·loquial, quasi transparent que, igualment com

passa amb alguns textos del seu compatriota Franz Kafka, commou al mateix temps que esgarrija. Enmig d'aquell infern, observant "els passos arrossegats de la gent encorbada" que marxa cap als transports, a la nit, sota el fred, sorgeix una paraula que és profundament humana, reivindicativa del que és humà, i potser per això és gairebé ferotge, no vol participar en el circ.

Aquest circ consisteix a transformar l'home en bèstia, a dirigir completament la vida de la bèstia, exactament com passa

